

I en styrtregn af stjerner – En tidsrejse til oprindelsens Island

Om filmen *Vanskabte land* en autentisk baseret skæbnefortælling eller en fabel om modernitet, er op til beskueren at afgøre.
Foto: Snowglobe

Bo Green Jensen 16.04.2023

FILM // ANMELDELSE – Den visuelt betagende film *Vanskabte land* har mange fætre og kusiner. Første del er som en episk western, der udforsker det mytologiske landskab og undrer sig over, hvor let vi går til. Der er præster, som færdes i en fjendtlig kultur. Der er stræberen med den umulige drøm, der er eneren, som overlever, indtil han ikke overlever mere, og der er en kærlighedshistorie, skriver Bo Green Jensen.

FILM: *Vanskabte land*

Islandsk/dansk drama skrevet og instrueret af Hlynur Pálmason fra 2022.

Varighed: 142 minutter.

Med: Elliott Crosset Hove, Ingvar Eggert Sigurðsson, Jacob Lohmann, Vic Carmen Sonne, Ida Mekkín Hlynsdóttir

Kan streames på ViaPlay og MUBI

Vi er ved slutningen af 1800-tallet, da den danske pastor Lucas ([Elliott Crosset Hove](#)) bliver sendt til Island. Det sker ved en uformel frokost hos Vincent (Waage Sandø), som også er præst og kunne være hans far. Den unge mand skal ikke missionere. Opgaven er at bygge en kirke og assistere menigheden i et fjernt hjørne af kolonien, som fra 1814-74 var suverænt på danske hænder.*

Vincent forbereder Lucas på is og hård regn; et vildnis af klipper, vulkanudbrud, midnatssol og hævede floder, der gør det svært at orientere sig. Han siger, at han

selv var som Lucas 30 år før, lige så tændt og videbegærlig. Lucas lytter med den svært aflæselige mine, han for det meste viser verden. Det er først til sidst på Island, at trækene lukker sig op.

Foto: Maria von Hausswolff/Snowglobe

Vi bemærker, at mændene taler på nudansk, uden forsøg på historisk diktion. Det er strategien i *Vanskabte Land*. Filmen vil ikke rekonstruere. Stoffet er levet og skrevet. Den vil sende sin tilskuer fysisk tilbage.

Lucas er en kompleks karakter. Før afrejsen fotograferer han Vincent. Dét er, hvad han brænder for: at eksperimentere med fotoudstyret, som han siden bærer tværs over Island.

Da Lucas har taget portrættet, bringer filmen sin første skærmttekst: “En trækasse blev fundet på Island, med syv *wet plate*-fotografier taget af en dansk præst. Disse billeder er de første, der eksisterer af den sydøstlige kyst. Denne film er inspireret af disse fotografier.”

Det er med andre ord muligt at vælge, om man vil betragte filmen som en autentisk baseret skæbnefortælling eller en fabel om modernitet. Historien selv har ingen mening om sagen. Den vil os det hverken godt eller ondt.

Foto: Maria von Hausswolff/Snowglobe

Hlynur Pálmason (f. 1984) er uddannet på Den Danske Filmskole. Han har i to forbavsende stilrene film markeret sin originale vision. *Vinterbrødre* (2017)

forvandlede Faxa Kalkbrud til et hårdt, ubestemmeligt sneland. Også dén film gav Hove en stærk hovedrolle og blev prompte belønnet med Bodil og Robert. Nutidsthilleren *En hvid, hvid dag* (2019) fulgte med en islandsk politibetjent, formidabelt fremstillet af Ingvar Sigurðsson, der søgte bagudrettet hævn for en utroskab, som først blev klar efter hustruens død.

Vanskabte Land er bekræftelsen. Instruktøren har fortalt, at han udviklede alle tre film på en gang, da han skulle sikre fremtiden for sin familie. Han er selv spændt på, hvad han nu skal i gang med. Kortfilmen *Nest* (2020) blev vist på Berlinale. Her bygger Pálmasons tre børn en træhytte, som kameraet bliver på i to år. *Nest* kan ses på streamingtjenesten MUBI.

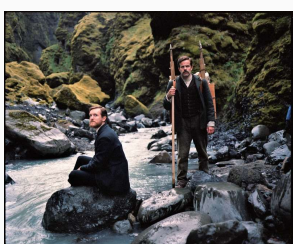

Foto: Maria von Hausswolff/Snowglobe

På den første del af sin rejse bliver Lucas skolet i islandsk af tolken (Hilmar Guðjónson), som lærer ham, at bøger hedder *bækur*, og *bátur* betyder båd. Lucas kan næppe se for søsyge. Regn hedder *rigning*, men han forstår, at der på islandsk findes lige så mange ord for regn, som inuitisk har navne for sne. “Og det er regnvejr alt sammen? Beslut jer dog,” siger Lucas.

Han vælger selv at gå i land fjernt fra målet. Lucas vil krydse vildmarken og tage billeder af den fysiske verden. Naturen er vildere, end han har forestillet sig, men han holder stædigt fast i kasserne med kamera, trefod og glasplader. Alle poserer ofte og gerne. Da tolken drukner, sørger Lucas over sin ven. Han er nu prisgivet spejderen Ragnar, der fører karavanen af heste og mænd.

Pálmason caster atter Ingvar Sigurðsson som den arketypiske islandske mand. Han færdes hjemmefant i den barske og – ja – gudsforladte natur. I en western ville han være stifinderen, en hjortedræber i pagt med naturen. Der er en scene, hvor Lucas vågner og ser til fra teltet, mens Ragnar dyrker yoga i bar overkrop og tai-chi-stil. Han stamper vand op af mosset med sine fødder.

Foto: Maria von Hausswolff/Snowglobe

Lucas er utryg ved urting. Ved bålet fortæller mændene skrøner om ålens elektriske sange og elskende kvinders hengivne lyd. Præsten føler sig fanget og truet. Omvendt er han god til ting, som de andre ikke begriber. Der er et stand-off mellem sprogene. Ragnar taler dansk, når han vil. Troen er egentlig aldrig i spil. Konflikterne har at gøre med køn og kolonialisme.

Der er to lange akter i *Vanskabte Land*. I midten er mødet med Anna ([Vic Carmen Sonne](#)). Hun er ældste datter af danskeren Carl (Jacob Hauberg Lohmann), som mistror Lucas fra begyndelsen. Kun Carls yngste datter, Ida, ser forstillelsen. Hun er glæden og lyset i levende live og bliver på passende vis inkarneret af Ida Mékkín Hlynisdóttir.

Foto: Maria von Hausswolff/Snowglobe

Visuelt er filmen en bedrift. Pálmason har hver gang brugt vejret, tiden og topografien som udtryk for indre kræfter, der raser uanfægteligt. Her er skabelsen og fortabelsen skildret, så ingen dialog er nødvendig. Det er atter Maria von Hausswolff, som tilrettelægger billedsiden og varierer sin æstetiske strategi fra Pálmasons første to film. Hun er blandt de bedste i faget.**

Nøjagtigt én time inde kommer Annas ansigt i fokus. Vi er nu i en mere genkendelig verden, men konflikten mellem Ragnar og Lucas har sat sig. Der er et irrationelt had og et skæbnefællesskab, som ingen af mændene vil tage på sig. Der er også en mere ordinær *East of Eden*-agtig historie.

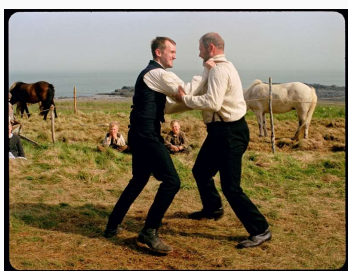

Foto: Maria von Hausswolff/Snowglobe

Filmen har mange fætre og kusiner. Første del er som en [episk western](#), der udforsker det mytologiske landskab og undrer sig over, hvor let vi går til. Der er præster, som færdes i en fjendtlig kultur – som i Bruce Beresfords *Black Robe* (fra 1991, efter romanen af Brian Moore) eller Martin Scorseses *Silence* (fra 2016, efter romanen af Shusako Endo).

Der er stræberen med den umulige drøm: Werner Herzogs afsindige pionerer i *Aguirre, den gale erobrere* (1972) og *Fitzcarraldo* (1982). Der er eneren, som overlever, indtil han ikke overlever mere: manden og bjørnen alene i *The Revenant* (2015).

Kærlighedshistorien er både Frantz-Jacobsens færøske *Barbara*, Halldor Laxness og Sjón i en styrtregn af stjerner og en grynet film noir, som James M. Cain kunne have skrevet, hvis han var i det rette saga-humør: Danskerens hest flygter altid to gange.

Foto: Maria von Hausswolff/Snowglobe

Filmen forstærker sin tidsrejsevirkning ved brug af academyformatet, dvs. næsten kvadratiske billeder i størrelsesforholdet 1:33:1. Argentinske Lisandro Alonso brugte samme klassiske beskæring – med sirligt afrundede hjørner – da han instruerede Viggo Mortensen og Ghita Nørby i *Jauja* (2014). *Jauja* var en øvelse i *slow cinema*. *Vanskabte Land* fastholder forskellen på dansk facade og islandsk oprindelighed.

Her er slutfotos af de forvitrende døde. Det er betagende stærkt billedstof.

*) Først i 1918 blev Island en uafhængig nation. Før da var man underlagt kolonimagten Danmark. Titlen er for resten hentet hos digteren Matthias Jochumsson, som levede fra 1835 til 1920. Han skrev den islandske nationalsang, “Löfsöngur” – dvs. “Lovsang” – i 1874, da landet fyldte 1000 år og fik et vist hjemmestyre i dagens anledning.

**) Maria von Hausswolff modtog sin tredje Bodil (på seks år) for *Vanskabte Land*. Elliott Crosset Hove modtog prisen for Bedste mandlige hovedrolle, Ingvar Sigurðsson fik prisen for Bedste mandlige birolle. *Vanskabte Land* var

desuden nomineret i kategorierne Bedste danske film og Bedste kvindelige birolle (Ida Mekkin Hlynisdóttir).

Anmeldelsen er også bragt på Bo Green Jensens blog [her](#).

Læs også Frederik Bojer Bovés omtale af Vanskabte land i [Dansk Film 2022 – de ti bedste film](#).

Islandkoloniskæbne

Bo Green Jensen

Bo Green Jensen, forfatter og kulturjournalist. Født 1955. Debut i bogform 1981. Litteratur- og filmanmelder.